

La política exterior dels candidats

PERE VILANOVA*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 22.09.08

Una vegada finalitzades als Estats Units les convencions republicana i demòcrata, pagat el conjuntural tribut als alts i baixos en les enquestes d'opinió (com ha passat habitualment en les eleccions presidencials nord-americanes), el procés encara la recta final, en què seran determinants els debats públics i televisats entre Obama i McCain, sense descartar el que pugui deparar la confrontació entre els candidats a la vicepresidència. Com deu haver observat el lector, tant en les convencions com en la campanya electoral en el seu conjunt, la política exterior ha tingut relativament poc protagonisme, excepte en dues qüestions que han anat sorgint amb regularitat: les mencions a l'Iraq (i, en part, a l'Afganistan) i la suposada experiència o inexperiència dels candidats en política internacional.

EN GENERAL, la política exterior no acostuma a estar entre les primeres motivacions dels votants a la majoria de les democràcies --excepte en cas de crisi sobtada--, però als Estats Units aquesta tendència arriba a extrems molt notables, si es té en compte el paper que el país pretén exercir en els assumptes mundials. I, tot i això, del raonament anterior es dedueix que en aquesta campanya electoral la política exterior es redueix exclusivament a dues situacions bèl·liques. Malgrat ser totes dues (Iraq i Afganistan) dramàticament importants, la política exterior és una qüestió, o, si es prefereix, una agenda, molt més complexa i diversificada, sobre la qual els candidats no han estat exactament prolixos i detallats.

En altres paraules, un cop acabades les convencions i a l'espera de l'elecció del novembre, el món allà fora continua sent cada vegada més complex. Els problemes del governament global són nombrosos, i pràcticament la majoria requereixen polítiques amb una resposta que serà qualsevol cosa menys simple, problemes per als quals no hi haurà (només) una solució militar i a curt termini. David Hayes ja plantejava a la web www.opendemocracy.org, a principis d'aquest any, un inventari de qüestions que agiten el sistema global, algunes de les quals ja són molt conegudes, altres no tant, però cap és eludible ni té resposta fàcil.

A manera de resum: canvi climàtic global, desplaçaments i reordenaments del poder econòmic al món (des dels Estats Units i Europa fins a l'Àsia o Euràsia); recurrència de situacions de conflicte, amb guerres de més alta o més baixa intensitat o més o menys durada, però amb un alt potencial de pertorbar les relacions internacionals; mutacions geopolítiques al voltant de qüestions regionals de grans dimensions; proliferació de situacions de "col·lapse intern" d'estats, cosa que deixa les seves poblacions en greus situacions de risc; temes vinculats amb la proliferació de certes classes d'armes, però, sobretot, situacions de falta de control col·lectiu sobre elles; noves tecnologies i els consegüents debats sobre el seu abast econòmic, els seus possibles usos (no tots pacífics), la dificultat d'establir mecanismes de control legals sobre aquests mals usos; continuació de moviments migratoris en diverses direccions, creant situacions de llarg abast en política interior en molts països i a nivell internacional; generalització de la forma estatal de govern a escala planetària (gairebé 200 estats), però amb una proliferació de situacions en què la forma de govern deriva en autoritarismes, crisi de governabilitat, vulnerabilitat de les seves poblacions; etcètera.

S'hi han d'afegir un parell de complicacions addicionals. La primera és la possibilitat que les opinions públiques, i, en la mesura que existeixi, l'opinió pública global, es vagin sentint desencantades i esgotades davant un panorama tan poc esperançador i, per això, es vagin refugiant en l'àmbit individual, o almenys en processos i actituds que es desentenguin del terreny públic, de l'interès general, que avui ja és un tema també global. La segona és una paradoxa: mai com en l'actualitat l'opinió pública ha estat tan exigent en temes com la justícia penal internacional, la "responsabilitat de protegir" (concepte derivat del "dret d'ingerència humanitària" que tant d'impuls va rebre als anys noranta), l'obligació d'intervenir davant massives violacions dels drets humans, i qüestions similars.

AQUESTA MENA de paradoxa situa els que prenen decisions en seu governamental davant una sèrie de dilemes i contradiccions, amb un ull posat en una agenda tan complicada i l'altre en els aspectes més immediats de la política conjuntural, els debats parlamentaris, o les limitacions pel que fa a mitjans econòmics en temps de crisi. Per això, és lògic que els ciutadans de tot el món estiguin a l'espera que, a partir del mes de gener, el nou president dels Estats Units vagi posant sobre la taula les línies mestres de la seva agenda en política exterior. I aquí, novament, la paradoxa: ningú creu que serà simplement continuista, resulta inversemblant la hipòtesi, però no hi ha ningú que pensi que s'hi faran canvis radicals. La hipòtesi més estesa dins i fora del país és que, sigui qui sigui, el nou resident de la Casa Blanca haurà de fer a la vegada un exhaustiu balanç de l'herència que rep i proposar la seva pròpia agenda per a un món d'una complexitat sense precedents.

*Catedràtic de Ciència Política i analista d'estratègia al Ministeri de Defensa.